

Yttrande över rapporten ”Demokratins skattkammare – förslag till en nationell biblioteksstrategi” från Kultur- och bildningsnämnden i Region Dalarna

Inledning

Kungliga biblioteket fick 2015 ett regeringsuppdrag att ta fram en nationell biblioteksstrategi. Ett förslag lämnades i rapporten Demokratins skattkammare i mars 2019. Regeringen vill nu ha synpunkter på förslaget. Kultur- och bildningsnämnden i Region Dalarna tackar för möjligheten att lämna synpunkter och vill gärna bidra till det viktiga arbetet genom att yttra sig ur det regionala perspektivet.

Demokratifokus och bibliotek som samhällskraft

Kultur- och bildningsnämnden finner det positivt att förslaget har ett tydligt fokus på bibliotek för alla invånare och ett starkt perspektiv på bibliotek som demokratistärkande verksamhet. Skrivningen om bibliotek som samhällets öppna rum betonar bibliotekens roll i samhällsplaneringen. Det kan fungera kraftsamlande för att stärka beslutsfattares syn på bibliotek som betydelsefulla faktorer för att nå kommunernas mål om bra förutsättningar och livskvalitet för alla invånare. Detta är inte minst viktigt i tider av ekonomiska utmaningar i kommunerna. Digital utveckling för likvärdig tillgång är viktigt, men lika väsentligt är att den fysiska mötesplatsen har fortsatt utvecklingskraft och att bibliotek kan fortsätta att nå ända ut i kapillärerna av den demokratiska och kulturella infrastrukturen, även i mindre kommuner långt från storstäderna.

Kommentarer till det föreslagna reformpaketet

Stärkta skolbibliotek

Kultur- och bildningsnämnden vill betona att den viktiga frågan om skolbibliotek bör ses som en skolfråga, inte i första hand som en biblioteksfråga. Eftersom skolbibliotek omfattas av skollagen bör statliga medel och uppdrag komma från utbildningsdepartementet och inte från kulturdepartementet. Uppdrag och utökad finansiering bör finnas inom ramen för skolans övriga uppdrag och inte från bibliotekssektorn. De 50 miljoner som föreslås är otillräckligt för den utveckling som behövs.

Vad gäller biblioteksverksamhet inom folkbildningen anser Kultur- och bildningsnämnden att förstärkning på området bör kanaliseras via Folkbildningsrådet så att det passar i de strukturer som folkbildningen har oavsett huvudman för verksamheten.

Stärkta bibliotek för nationella minoriteter och urfolk

Kultur- och bildningsnämnden finner att rapportens förslag att tilldela urfolket samernas och de nationella minoriteternas bibliotek uppdrag och resurser till att fungera som resursbibliotek för sina språkområden är bra. Resursbiblioteken bör samverka med de regionala biblioteksverksamheterna.

Starkt mångspråkig biblioteksverksamhet

Kultur- och bildningsnämnden instämmer i rapportens förslag om förstärkning av medieförsörjning på andra språk än svenska. Nämnden finner också att förslagen om förstärkt katalogiseringskompetens och ökade resurser för kompetensutveckling för bibliotekspersonal inom området är bra.

Stärkta nationella digitala bibliotekstjänster

I förslaget finns flera goda delar, men prioritering bland dem är nödvändig. Den viktigaste prioriteringen bör vara satsning på digital plattform för folkbibliotekens e-tjänster till allmänheten. Det är bra att förslaget lyfter fram frågan om eget ägande av infrastrukturen. Man bör lyfta bort förslaget om massiv digitalisering av tryckt material, eftersom detta är mycket resurskrävande.

Stärkt nationell struktur för kompetensutveckling inom biblioteksväsendet

Kultur- och bildningsnämnden instämmer i rapportens konstaterande att det saknas kontinuerlig samverkansstruktur mellan lärosäten och de regionala biblioteksverksamheterna, vilka står för merparten av folkbibliotekens kompetensutveckling. Behovet av ökad samverkan och av anpassning av regelverket för att underlätta lärosätenas samverkan med regionerna är stort. Vid utformandet av en nationell struktur bör man ta vara på den stora erfarenhet som de regionala biblioteksverksamheterna har av interregional samverkan på kompetensutvecklingsområdet.

Nämnden är tveksam till om det mest relevanta är att inrätta ett särskilt institut för kompetensutveckling. Det föreligger risk för alltför stor överbyggnad i en liten sektor. Att placera ett sådant institut på ett specifikt lärosäte får konsekvenser för de delar av landet som har långt avstånd dit. Det är heller inte gynnsamt om olika delar av landet ska konkurrera om placering av ett institut. För att små och resurssvaga bibliotekshuvudmän överhuvudtaget ska kunna nyttja en stärkt kompetensutvecklingsstruktur är flexibla och utbyggda distansmöjligheter nödvändiga. Närhet är viktigt, i synnerhet för de små kommunerna, som har låg bemanning och få personer som ska bära hela den breda kompetenspalett som behövs för starka bibliotek nu och framöver. Förutsättningarna för storstäder och små kommuner i mindre regioner skiljer sig radikalt. För att uppnå likvärdighet behöver samverkan mellan regioner och lärosäten underlättas. Formerna för en stärkt nationell struktur bör utredas i nära dialog med SKL, regionerna och kommunerna.

Stärkt nationell biblioteksmyndighet

Kultur- och bildningsnämnden instämmer i rapportens förslag att en nationell biblioteksmyndighet bör få uppdrag och nödvändiga resurser för att bära ansvaret för frågor som bäst löses på den nationella nivån. Det rör exempelvis infrastruktur för e-medier, drift av digitala lösningar, specialistkompetens inom juridik på biblioteksområdet.

För att en sådan aktör ska lyckas med sitt uppdrag ser nämnden att samverkanskompetensen måste vara hög och resursättningen vara relevant. Samverkansuppdrag och dialog måste vara prioriterade; dessa kan annars riskera att hamna på för låg strategisk nivå i en institution som har andra tunga uppdrag. Nämnden vill betona att en nationell biblioteksmyndighet för att fullgöra sitt uppdrag behöver fungera som stödstruktur för regional och kommunal nivå. Hemvisten för en sådan myndighet bör utredas.

Erfarenheterna av den statliga satsningen Stärkta bibliotek som hanteras av Statens Kulturråd ger vid handen att behoven i folkbibliotekssektorn är stora och att folkbiblioteken själva är väl medvetna om vilka deras behov av utveckling är. Kultur- och bildningsnämnden anser att den resursförstärkningen inte ska omfördelas till annat område inom bibliotekssektorn, samt att den bör permanentas.

Övriga kommentarer

En liten men inte oviktig randanmärkning är att nämnden vill påpeka att man i en nationell strategi bör använda bibliotekslagens terminologi för att beskriva institutionerna inom bibliotekssektorn. Att introducera begrepp som "publika bibliotek" medför otydlighet om vilka bibliotek som egentligen avses.